

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКУ: ПОНЯТТЯ ТА СКЛАДОВІ ДЕПОЗИТНАЯ ПОЛИТИКА БАНКА: СУЩНОСТЬ И СОСТАВЛЯЮЩИЕ

DEPOSIT POLICY OF THE BANK: THE CONCEPT AND COMPONENTS

Левченко В.П.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Київський національний університет технологій та дизайну

Проценко Ю.С.

магістр,
Київський національний університет технологій та дизайну

У статті здійснено дослідження категорійного апарату депозитної політики банку. Узагальнено наукові підходи щодо визначення поняття «депозитна політика банку». Окреслено принципи формування депозитної політики банку. Визначено основні етапи та фактори, що впливають на формування депозитної політики банку. Дано характеристику окремих депозитних інструментів банку.

Ключові слова: депозит, депозитна діяльність, депозитна політика, ринок фінансових послуг, депозитні інструменти, принципи депозитної політики.

В статье исследована категория депозитной политики банка. Обобщены научные подходы к определению понятия «депозитная политика банка». Описаны принципы формирования депозитной политики банка. Определены основные этапы и факторы, влияющие на формирование депозитной политики банка. Приведена характеристика отдельных депозитных инструментов банка.

Ключевые слова: депозит, депозитная деятельность, депозитная политика, рынок финансовых услуг, депозитные инструменты, принципы депозитной политики.

The article conducts a research of a categorical framework of the banking deposit policy. Generalized the main approaches to the determination of a concept "deposit policy of a bank. Highlighted principles of the banking state policy formation. The main stages and factors that influence on the formation of the deposit policy of the bank are determined.

Keywords: deposit, deposit activity, deposit policy, financial service market, deposit instruments, principles of deposit policy.

Постановка проблеми. Черговий етап світової фінансової кризи негативно вплинув на стан банківської системи України. Обмежений доступ до будь-яких фінансових джерел, девальвація національної валюти, погіршення купівельної спроможності населення та фінансового стану суб'єктів господарювання, незбалансованість державних фінансів і політична нестабільність призвели до погіршення якості активів та достатності капіталу банків. Тому на сучасному етапі існування банківської системи України вкрай важливим і проблемним є розробка ефективних методів і інструментів формування депозитної політики банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню основних засад формування та реалізації депозитної політики банків присвячені роботи провідних науковців у сфері банківського менеджменту. Серед них можна виді-

лити Т. Андрушківа, О. Бартоша, О. Васюренка, А. Герасимовича, І. Парасій-Вергуненко, М. Савлук, І. Сала. Не зменшуємо цінність наукових здобутків і інших авторів, які присвятили свої роботи дослідженню такої проблематики. Науковці постійно порушують питання ефективного та збалансованого формування ресурсної бази, необхідної для забезпечення стабільності, надійності та результативності банківської діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявність значної кількості наукових розробок не призвела до чіткого визначення та окреслення єдиного підходу до визначення сутності поняття «депозитна політика». Механізм формування та реалізації депозитної політики банків постійно потребує адаптації до умов безперервних економічних процесів, а це вимагає додаткових досліджень проблеми.

Формування цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є узагальнення теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо формування та реалізації депозитної політики банків в умовах нестабільної економічної ситуації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування ресурсної бази комерційних банків у процесі здійснення пасивних операцій завжди розглядалось у співвідношенні їх до активних операцій. Левова частина фінансових ресурсів банків акумулюється у процесі здійснення депозитної діяльності банку і залежить від ефективної організації кредитної діяльності. Тому ефективно управління банківською діяльністю передбачає використання науково обґрунтованих підходів до формування та реалізації депозитної політики. Особливість депозитної діяльності полягає в тому, що, здійснюючи пасивні операції, банк обмежений у своїх рішеннях певним контингентом вкладників, від яких він залежить набагато більше, ніж від позичальників.

Варто погодися, що депозитна політика є невід'ємною складовою механізму банківського менеджменту, оскільки саме вона визначає та регулює процес акумуляції вкладів та подальше їхнє спрямування в активні операції [1, с. 114].

Автори [2; 3] розглядають депозитну політику в широкому та вузькому значенні. Депозитна політика в широкому розумінні представлена як «стратегія і тактика банку під час здійснення ним діяльності щодо залучення ресурсів із метою повернення, а також при організації та управлінні депозитним процесом». З іншого боку, депозитну політику розглядають як інструмент забезпечення ліквідності банку.

І. Мельникова трактує депозитну політику як комплекс заходів, реалізація яких спрямована на оптимізацію кількості та якості депозитних послуг, різноманітних форм і методів залучення коштів із метою забезпечення стійкості та надійності депозитної бази для забезпечення конкурентних переваг банку на фінансовому ринку [4, с. 2].

Доцільно відзначити, що кожний окремий банк розробляє власну депозитну політику, оскільки не існує єдиних вимог до цього процесу. Але враховуються загально прийняті принципи, які адаптуються до конкретних соціально-економічних та політичних вимог сьогодення.

Як уважають автори [5; 6], розробка депозитної політики банку може ґрунтуватись на принципах адекватності, оптимальності, ефективності, технологічності, гнучкості, документарності та диференційованості. Дотримання цих принципів дозволяє сформувати таку депозитну політику банку, яка сприятиме досягненню його стратегічної мети.

Під час розробки депозитної політики банку необхідно враховувати певні фактори. Більшість авторів [3; 5; 7; 8] насамперед виділяють групи зовнішніх та внутрішніх факторів.

До зовнішніх факторів доцільно віднести ті, що стосуються внутрішнього банківського менеджменту, зокрема прогресивність використовуваних банківських технологій, рівень відсоткових ставок, банківський маркетинг тощо. Внутрішні фактори мають вплив на діяльність усіх банків. І це податкове законодавство, соціально-економічний стан у країні, конкуренція на ринку фінансових послуг, регуляторна політика НБУ, рівень інфляції, курс валют та ін.

О. Бартош [5] виділив чотири основні етапи формування депозитної політики банку. На першому етапі передбачено постановку цілей і визначення основних завдань депозитної політики. У разі реалізації цього етапу діяльність банку орієнтована на залучення оптимального обсягу грошових коштів (за термінами і валютами). Цих ресурсів має бути достатнього для діяльності банку на фінансових ринках за умови забезпечення мінімального рівня витрат.

Наступним етапом визначено створення відповідних підрозділів і розподіл повноважень співробітникам банку. При цьому здійснюється розподіл центрів відповідальності щодо залучення депозитів (відділ маркетингу) та обслуговування депозитних операцій (депозитний, обліково-операційний відділи).

На етапі розробки відповідних процедур залучення ресурсів визначаються конкретні схеми, заходи, які використовують інструменти маркетингу для залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб шляхом прямої чи прихованої реклами або пропаганди.

Функції організації контролю й управління реалізуються на останньому етапі. Основним завданням контрольних процедур є уникнення або зменшення ризиків, які виникають при депозитних операціях. Депозити розглядають як самостійний об'єкт управління і джерело підвищення ефективності роботи банку.

Враховуючи сучасні тенденції на ринку фінансових послуг, потенційні вкладники під час прийняття рішення про розміщення ресурсів керуються такими ознаками:

– розмір відсоткової ставки за вкладами (чим надійніший банк, тим менша відсоткова ставка за депозитами, і навпаки);

– різноманітність депозитних продуктів, зокрема ті, що об'єднують властивості різних видів депозитів;

– щільність мережі установ банку та якість обслуговування клієнтів. Територіальна доступність до мережі філій, забезпечення високого рівня та оперативності обслуговування, можливість доступу до електронних систем розрахунків і платежів, різноманітний спектр операцій спонукають до вибору клієнтом банку [9].

Формування депозитної політики комерційного банку здійснюється в умовах жорсткої конкуренції на ринку фінансових послуг. Для забезпечення стабільного конкурентного становища кожному банку необхідно запроваджувати

інноваційні інструменти формування довіри в населення до банківських установ, розробляти програми лояльності та знаходити нові (більш досконалі) методи обслуговування.

З одного боку, потенційні вкладники намагаються отримати найбільшу вигоду від депозитів, а з іншого – зменшити ризики, пов'язані із цією сферою банківської діяльності. У цьому аспекті інноваційними депозитними продуктами банків можуть стати мультивалютні депозити, які спроможні, які мінімізують втрати від коливання валютних курсів. На сьогодні такі депозити не є новацією, але їх широке використання дозволить підвищити довіру вкладників до банківської системи загалом, адже в умовах девальвації національної (або іншої) валюти є можливість конвертувати свій вклад із однієї валюти в іншу.

Індексовані депозити використовують на ринку депозитних послуг не так широко. Їх використання передбачає, що у випадках, коли розмір депозиту або депозитна ставка змінюється залежно від певного показника (курсу валюти, індикаторів фондового ринку, цін на золото, нафту), банк компенсує вкладнику, наприклад, курсову різницю.

Гібридні (або комбіновані, змішані) депозити (NOWрахунки) поєднують властивості строкових і поточних рахунків (пропонують в іноземних банках). Їх використання дозволяє їх власникам здійснювати розрахунки, аналогічно до чеків, одночасно отримуючи при цьому дохід як і за строковими депозитами.

Існування структурованих депозитів обмовлено депозитами на акції та індексовані облига-

ції, інвестиційними депозитами. Використання такого депозитного інструмента передбачає наявність депозитів із фіксованою прибутковістю (строкові депозити або високонадійні облигації) та високодохідний фінансовий інструмент [11, с. 63]. Співвідношення розподілу ресурсів між цими депозитами залежить від типу продукту, але частіше інструменти з фіксованою доходністю мають більшу частку. Такі продукти встановлюють оптимальні пропорції ризику і прибутковості, мінімальних комісійних витрат [9].

Наявність споріднених або альтернативних депозитних інструментів надає можливість потенційним вкладникам обирати ті, які можуть повністю задовольнити їх потреби та інтереси.

Проблема банківського менеджменту поглиблюється в умовах кризових явищ і в таких умовах депозитну діяльність банків розглядають як складову депозитної стратегії, яка спрямована на залучення нових клієнтів [10].

Висновки. Отже, за результатами дослідження заявленої проблеми можемо підтвердити наукові положення, що депозитна політика банків насамперед пов'язана із забезпеченням стабільної ресурсної бази на вигідних для банків умовах та захисту інтересів вкладників та кредиторів.

Сучасні банки відчують гостру потребу в нових фінансових методах і інструментах, які спроможні забезпечувати стабілізацію процесу формування ресурсної бази і депозитного залучення засобів, а за інших умов гарантували б максимальну віддачу від використовуваних ресурсів у процесі досягнення банком поставлених цілей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стойка В. Теоретичні підходи до визначення поняття «депозитна політика» та особливостей її формування в комерційному банку // В. Стойка / Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – Серія Економіка. Випуск 3(44). – С. 114–116.
2. Аналіз банківської діяльності : підручник / [А. Герасимович, М. Алексеєнко, І. Парасій-Вергуненко та ін. ; за ред. А. Герасимовича]. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с.
3. Андрушків Т. Депозитна політика комерційного банку та напрями її вдосконалення / Т. Андрушків // Українська наука : минуле сучасне, майбутнє. – 2012. – № 17. – С. 3–13.
4. Рисін В. Залучення заощаджень населення фінансовими посередниками : [монографія] / В. Рисін. – Львів : ЛБІНБУ, 2005. – 213 с.
5. Бартош О. Депозитна політика банку та основні етапи її формування / О. Бартош // Вісник УБС НБУ. – 2008. – № 3. – С. 97–101.
6. Волохата В. Роль депозитної політики в управлінні ресурсами банку / В. Волохата // Вісник НТУ «ЧПІ». – 2012. – № 58(964). – С. 38–46.
7. Співак С. Депозитна політика комерційних банків [Електронний ресурс] // С. Співак. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
8. Тертична Н. Удосконалення механізму формування депозитної політики комерційних банків України [Електронний ресурс] // Н. Тертична. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
9. Золотарьова О. Модифікація депозитної політики комерційних банків України / О. Золотарьова, Ю. Півняк, О. Гурбич // Економіка та держава. – 2015. – № 2. – С. 65–69.
10. Коваленко В. Вплив депозитної політики на формування архітектоники розвитку банків / В. Коваленко // Scientific Journal "ScienceRise". – 2015. – № 3/3(8). – С. 78–81.
11. Пантелєєва Н. Інноваційні підходи до формування ресурсної бази банків на засадах клієнтоцентричної депозитної політики / Н. Пантелєєва // Банківська справа. – 2013. – № 2. – С. 59–72.